

**Міністерство культури України
Національна бібліотека України для дітей**

Серія «Лауреати премії
імені Лесі Українки». Вип. 12.

**Письменниця Надія Гуменюк
та її казковий сад див і загадок**

*Бібліографічна пам'ятка для читачів-учнів молодшого та
середнього шкільного віку*

Київ 2014

ББК 91.9:83
П 35
УДК 016:82

Автор-укладач Н. О. Гажаман
Редактор В. Я. Полисаєва
Відповідальна за випуск А. І. Гордієнко

Письменниця Надія Гуменюк та її казковий сад див і загадок: бібліогр. пам'ятка для читачів-учнів мол. та серед. шк. в. / Нац. б-ка України для дітей ; авт.-уклад. Н. О. Гажаман. — К., 2014. — 19 с. : ілюстр.

Видання містить автобіографію відомої дитячої письменниці Н. П. Гуменюк та розповіді про десять казок, що увійшли до збірки «Шуршик В. та інші», за яку письменниці було присуджено звання лауреата літературно-мистецької премії імені Лесі Українки за 2013 рік.

Дорогий маленький читачу!

У літературному житті нашої держави відбуваються різні цікаві події: книжкові виставки, ярмарки, рейтинги, конкурси. Результатом цих заходів є визначення творів переможців та нагородження їхніх авторів. Це стосується і літератури для дітей. Найголовнішою нагородою у галузі саме дитячої літератури є премія Кабінету Міністрів України імені Лесі Українки за літературно-мистецькі твори для дітей та юнацтва. Премія присуджується щороку. За 2013 рік звання лауреата цієї премії удостоєна відома українська письменниця Надія Павлівна Гуменюк за збірку казок «Шуршик В. та інші».

Бібліотеки для дітей готують для своїх читачів видання, у яких розповідають про життя та творчість дитячих письменників. Ти тримаєш у руках бібліографічну пам'ятку (пам'ятка тому, що ми хочемо, щоб ти запам'ятав прізвище авторки і надалі читав нові її твори). Про життєвий і творчий шлях письменниці ти дізнаєшся у першому розділі пам'ятки — «Автобіографія».

У другому розділі пам'ятки «Казковий сад див і загадок» ти знайдеш розповіді про усі десять казок, що склали збірку «Шуршик В. та інші». Кожна з цих казок має цілком самостійний сюжет. А твоя ровесниця — дівчинка Яринка, господиня чарівного саду є головною героїнею.

Третій розділ — «Список книг, рекомендованих для читання» містить бібліографічні описи книжок, написаних письменницею для тебе та твоїх ровесників. Тож, відкладай усі свої справи, знайомся з пам'яткою і читай книжки Надії Гуменюк та інших авторів, які пишуть для дітей.

АВТОБІОГРАФІЯ

Січень 1950-го, коли я вперше глянула на світ, був надзвичайно суворим. Хрестили мене у сусідньому селі, в холодній хатині, у якій мешкав старенький, білий, як лунь, священник — єдиний на кільканадцять населених пунктів Полонського району, в якому за роки радянського атеїзму розібрали, спалили або перетворили у склади майже всі церкви.

Але про це я дізналася вже значно пізніше. У перші ж дитячі роки щиро вірила, що мене приніс мій добрий і відважний Янгол, який не злякався ні суворого морозу, ні засніжених земних пасток. Приніс, поклав на яблуневу гілку, якраз над крайнім вулицком пасіки, і постукав крилом у розмальоване срібними ласицями вікно. Та яблуня родила найсолодші у нашому розкішному саду яблука і пахла медом. Я завжди відчувала якусь особливу спорідненість з нею. Вона мені була, як верба для Лесині Мавки.

Пам'ятаю, як я стривожилася, коли почула від мами цю опоетизовану історію своєї появи на світ:

— А що, якби сусідка, тітка Івасиха, першою побачила мене на яблуні і забрала до себе?

— Бджоли тебе не віддали б, — заспокоїла мама.

— Але ж вони взимку сплять.

— Наші бджоли особливі. Вони завжди тебе охороняють. Навіть взимку.

Можливо, з цього поетичного маминого міфу і народився мій перший вірш. Хоча іноді мені здається, що я вже народилася з віршенятком у серці. Спочатку воно нагадувало маленьку яблуневу брунечку, теплу і терпку, яка лоскотала душу, наповнювала її якимось

дивовижним шелестом, недитячим смутком, непояснимим щемом і надто сильною як для маленької дівчинки любов'ю. А якось під теплими потоками літнього дощу та брунечка вперше вибухла словами.

Той сліпий дощ — один з найяскравіших дитячих спогадів, що, мов кольорова скалочка мозаїки, закарбувався у пам'яті: на синьому небі яскраво світить сонце, десь з-під нього сотаються до землі золоті тоненькі пасма води, а я, промочла до нитки, танцюю біля воріт на спориші з піднятими до неба руками. Таке відчуття, ніби сонячні потоки зливають воєдино мою душу з душами дерев, кущів, квітів, трав, принишклих у гніздах ластівок, які, скільки себе пам'ятаю, завжди літували на стінах нашої хати. Все навколо фантастично переливається, проміниться, буяє. І я римую...

Маю якийсь особливий сентимент до дощів. Літні зливи наповнювали теплою м'якою водою пересохлу в спекотні дні мілку квосу, що текла посеред широкого луку, за городами, паралельно до нашої вулиці, і впадала в річку Деревичку. І тоді ми з сусідською діворою наввипередки мчали до того порослого кущами верболозу потічка, на якийсь час перетвореного дощем у повноводе русло, і пірнали у ньому аж до гусячої шкірки. А ще я любила такої пори примоститися з книжкою біля вікна. Читання під таємничі звуки дощу... Що може бути кращим?!

Навіть осінній дощ мав свій великий плюс: йому єдиному вдавалося змусити маму облишити роботу на городі і зайти до хати. Як я любила ті хвилини, коли вона присідала біля вікна і говорила зі мною! У дитинстві в мене не було кращого співрозмовника і

ближчої товаришки, ніж мама. Вона народила мене пізно — якраз до свого сорок п'ятого дня народження. Усі старші діти, довоєнні, вже виростили і розлетілися по своїх гніздах. Батько, якому судилося пройти дві війни — радянсько-фінську в 1940 році і Другу світову, працював бригадиром шляховиків, які прокладали шосейку через весь район. І ми з мамою зазвичай залишалися вдвох.

Це з її розповідей я дізналася, як «розкуркулювали» мою бабусю Катерину — вигнали вдову з чотирма дітьми з нової хати, яку ще встиг перед смертю звести власними руками дід Федір, забрали пару коней і корову, так вона й померла у страшній бідності в старенькій халабуді в голодний 1933-й. Як померли того ж року від голоду татові батьки — бабуся Соломія та дід Оверко. Як більшовики розбирали у нашому селі унікальну старовинну церкву, споруджену без жодного цвяха. Як під час війни наше село було спалене вщент, і мама з дітьми жила на попелищі, у змайстрованій наспіх дерев'яній буді, аж поки не повернувся тато. І як вони голодували всією сім'єю 1946-го...

А ще від мами я вперше почула Шевченкову «Наймичку» (мама читала її напам'ять, і послухати її частенько сходилися сусідки), вона співала народні (чомусь завжди сумні) і релігійні пісні. Пам'ятаю, як вразила мене пісня про втечу Марії з немовлятком Ісусом, яких переслідував Ірод. Мала мама пречудовий голос і все своє життя співала в церковному хорі. Такий от дивовижний факт: церкви в селі не було, а хор церковний був. І віра була. Від мами моє філософське сприйняття світу, працьовитість, нелюбов до гучних застіль, нехіль до

пустопорожніх балачок і якесь дивовижне, майже на клітинному рівні, відчуття спорідненості з природою, з кожним деревом, з кожною травинкою, з бджолою, пташкою, мурахою...

На тринадцятому році життя — недуга, що впала як грім серед ясного неба. Десь опівночі я ще читала книжку (як завше — запоєм), а вранці вже не звелася на ноги. Півтора місяці нерухомості, нестерпний біль і невідомість — чи буду ходити? У лікарні перечитала всі книжки Лесі Українки, які мені принесли з сільської бібліотеки. Звісно ж, про Лесю на той час я уже чимало знала: ми пишалися тим, що вона бувала в Полонному, де її дядько Григорій Косач обіймав посаду мирового посередника. Полонне — місто Хмельницької області, але колись воно належало до Великої Волині (ще 1195 року ввійшло до Галицько-Волинського князівства, а потім було в складі Волинської землі). Від часу того заглиблення у творчість Лесі Українки вона стала для мене не тільки улюбленою поетесою, але й тією постаттю, за якою і досі звіряю своє життя.

А невдовзі після цього випробування — несподіваний дарунок долі: з Києва надійшло повідомлення, що я стала переможцем всеукраїнського літературного конкурсу на честь ювілею газети «Зірка», в якій друкувалася ще з четвертого класу. В нагороду — путівка аж на два місяці до Міжнародного табору «Артек». Упродовж цих двох місяців (березень і квітень 1965-го) в «Артеку» проходив Всесоюзний зліт юних кореспондентів, де зібралися обдаровані діти з усіх республік Радянського Союзу, які вже зарекомендували себе у літературі, журналістиці, кіно, образотворчому

мистецтві, музиці... З нами зустрічалися відомі журналісти, письменники, актори, режисери, співаки. Там вперше почула схвальні відгуки метрів про свої вірші, рекомендації писати далі, і саме там до мого наміру стати вчителькою додалася мрія про журналістику.

Перші (і на все життя!) мої літературні вчителі — книжки. Якогось добору, певної системи читання ніхто для мене не встановлював. Читала все, що було в шкільній і сільській бібліотеках, а вже прочитане складалося в систему художніх і моральних цінностей. Свою першу домашню бібліотеку сформувала з книжок, подарованих школою. Тоді була така гарна традиція: учням, які закінчували навчальний рік на самі п'ятірки, разом із табелем про успішність директор особисто вручав гарні книжки. Мені таке щастя випадало кожного року. Як жаль, що ця прекрасна традиція зникла.

Ще до того, як стала школяркою, перечитала багато книжечок про малят і звірят, потім захопилася казками, а в середніх класах мене за вуха не можна було відтягти від пригодницьких книжок. «Пригоди Тома Сойера», наприклад, перечитувала кілька разів поспіль. Прочитане підштовхувало і до пошуку реальних пригод. Особливо влітку, коли зі Львова приїжджала моя подруга Наталя. О, ми з нею були ще ті вигадниці! Навіть листувалися не так, як всі — обмінювалися шифровками, у яких використовували придуману нами ж абетку. Одне літо особливо запам'яталося.

Тільки Наталя приїхала до своєї бабусі Якилини, зразу ж прибігла до мене і ще з порога заявила: «Будемо амазонками!»

Виявляється, вона записалася в секцію стрільби з лука і привезла книжку про амазонок. Перечитали книжку разом, власноруч змайстрували луки та стріли. Щоб стати справжніми амазонками, залишалося тільки роздобути коней. Шукати їх особливо і не довелося: сусід працював підвожчиком кормів, тож вирушав на ферму ще о п'ятій годині ранку, зате вдень кілька годин відсипався, а його гнідки в цей час паслися на лузі. Гнідки були старими втомленими шкапами. Вони вдячно приймали від нас ласощі і покійно дозволяли нам вилазити на їхні спini. Щоправда, особливих воїнських відчуттів ці сухоребрики у нас не викликали. Але десь наприкінці липня дядько Василь приїхав додому на іншій, молодій парі — вочевидь стару відправили на конячу пенсію. Наші серця прискорено забилися. Тільки сусід заснув на старій койці під яблунею, як ми — за городи, на луг. Поки коні хрумали наші гостинці, ми зняли з них пута. А тоді...

Ледь встигла я видертися на спину коня, як він зірвався з місця, і я побачила, як десь далеко-далеко внизу замерехтіло різнотрав'я лугу. Досі пам'ятаю це відчуття захоплення впереміш зі страхом: вчепившись намертво у гриву, я сповзаю то на правий, то на лівий бік коня, знову підтягаюся, лежу пластом і думаю тільки про те, щоб не впасти. Яка вже там стрільба з лука! Аж за селом хтось зупинив коней, здається косар, і ті, натішившись волею, потюпали польовою дорогою до нашої присілкової вулиці. А в цей час усе село вже стояло на вухах: гінці з колгоспу помчали на розшуки ймовірних крадіїв — циган, які перед цим були в селі, а Наталчині родичі на чолі з її львівською бабусею вирушили на розшуки Наталки. Ох і перепало ж нам від неї!

А скільки цікавих пригод було пов'язано з нашою сусідкою бабою Химою, яку в селі чомусь вважали відьмою! А як ми рятували сороченят, які ще не навчившись літати, кожного червня вибиралися з гнізда на яворові і падали в траву! А як ми любили лежати у високій луговій траві, дивитися на небо і впізнавати в хмарах обриси звірів, риб і птахів! Усе це вбирала моя дитяча душа, щоб потім, значно пізніше, перенести на папір.

Після восьмого класу переді мною постав вибір: або ходити до дев'ятого класу в сусіднє село, або їхати до міста і спробувати скласти іспити в один із середніх спеціальних закладів. Вибрала Хмельницьке педагогічне училище, шкільний відділ. Життя в місті вирувало, і п'ятнадцятирічна дівчинка з головою кидається у той вир. Після занять — гра на баяні, спів у хорі та вокальному ансамблі, а головне — відвідування літературної студії та школи журналістики при училищі, участь в обласному літературному об'єднанні.

На Хмельницький період життя припадають мої поетичні дебюти у республіканських виданнях, зокрема в газеті «Молодь України», журналах «Жовтень» та «Радянська жінка» з теплим благословенням Любові Забашти, в колективному збірнику молодих авторів «Добридень!». Після закінчення з відзнакою училища поступила на факультет журналістики Львівського університету імені Івана Франка. Працювала у Каланчацькій районній газеті на Херсонщині (ми з чоловіком, Володимиром Лисом, прожили там трохи більше року), на Рівненському обласному радіо. Вже тридцять п'ять років мешкаю в Луцьку.

З вересня 1990-го працювала заступником редактора газети «Народна трибуна», що мала офіційний статус органу Луцької міської ради, а фактично ще й гуртувала навколо себе всі демократичні сили Волині. Нові теми: повстанський рух, складні долі репресованих волинян, національне відродження... Ці події дали імпульс для нового поетичного вибуху і виходу в світ збірок «Країна світла» і «Каріатида», за які у травні 1995 року мене було прийнято до Спілки письменників України. Згодом побачили світ і поетичні збірки «Однокрил», «Тайнопис тиші», «Голос папороті», роман «Янгол у сірому», збірка радіоп'єс «Охоронець для Янгола». Усі вони відзначені літературними преміями — імені Агатангела Кримського, «Благовіст», імені Олександра Олеся, Міжнародного конкурсу «Коронація слова» та конкурсу на кращу радіоп'єсу.

Моє входження в дитячу літературу, певною мірою, спровоковане суспільною ситуацією. В середині дев'яностих років сягла свого апогею проблема з виданням книжок для дітей — у книжкових крамницях та на розкладках переважала російськомовна або, що ще гірше, суржикомовна продукція. Іноді на таких виданнях навіть прізвища автора не ставили, складалося враження, що їх створив холодний раціональний комп'ютерний розум. Я тоді працювала редактором відділу культури обласної газети «Віче», написала низку проблемних матеріалів на цю тему. Газетні публікації привертали увагу до проблеми, але тільки й того. І тоді я сказала собі: «Ти ж письменниця, от і напиши сама для дітей».

Моє входження в дитячу літературу було досить незвичним — першими мене благословили на нього самі діти. На той час чимало моїх віршів для малечі було

надруковано у волинській читанці «Стежина». З ними і запросили мене на зустріч до обласної бібліотеки для дітей. Зустріч переросла у справжнє читацьке віче. Діти стали моїми першими рецензентами, дуже доброзичливими до речі. Вони ж і порадили негайно видавати книжку, навіть назву їй самі дали — голосували за кілька варіантів, а вибрали «Чапики-чалапики». Отак і «почалапала» у світ моя перша книжечка. А слідом за нею — поетичні збірки «Веселка для веселика», «Котилася писанка», «Де гуляє крокотам?», «Казка про козака Ярка та Яринку-Живинку», «Яка мама в крокотама?», «Святвечір», «Зайчик полем чеберяє», «У Янгола під крилом», «Буслик хоче до Світязя»...

Цікавим і несподіваним був мій перехід до прози. Першу свою прозову книжку для дітей «Силует на вежі» я написала на реальних подіях, трішки приправлених фантазією. Якось взимку на вулиці неподалік від свого будинку почула, як на дереві хтось голосно ...мекає. Перехожі зупинялися, задирали голови догори і сміялися. І було чого: на гілці розкішної горобини сиділа і мекала... ворона. Мабуть, ця чорна «поліглотка» чимало часу провела біля приватного будиночка, неподалік від нашої багатоповерхівки, в якому живе бабуся з трьома симпатичними кізоньками. Я не раз спостерігала через вікно свого помешкання на шостому поверсі, як з весни до осені вони мандрують до річечки, що протікає неподалік. Зимують же кози в сарайчику і від нудьги зимової голосно мекають. А ворони сніжної пори годинами сидять на деревах біля обійсть — і зігрітися можна, і перехопити якісь крихти. Отож, мабуть, слухала каркарона те мекання, слухала та й сама замекала.

Мені це здалося цікавим. Написала оповідання, і воно дуже сподобалося дітям. Вирішила записувати такі

нестандартні випадки. Пішла якимось брати матеріал для газети про красуню-кицьку, «Віце-міс Няв Східної Європи» — написала оповідання «Бася, Бос і Лелека», познайомилася в Луцькому зоопарку з в'єтнамським веприком — він став героєм оповідання «Пригоди чорного Мухтика»... Так з'явилася ціла серія оповідань про дітей і братів наших менших.

Наступна прозова книжка розпочинається оповіданням «Боні і підземна ріка» — про пригоди Радика Буслика і kota Боніфація. Під час презентації діти стали допитуватися: що ж було далі з Радиком, які ще пригоди спіткали його детективну агенцію «Цезар і К»? На прохання читачів і написала повість «Зустріч на Босому мосту», що побачила світ у видавництві «Грані-Т». А за кілька років у цьому ж видавництві вийшла повість «Чупакабра і чотири «мушкетери» — також про Радика і його друзів. А ще серед прози — повісті «Таємниця Княжої гори» (перша премія конкурсу «Золотий лелека»), «Літо з амазонками», «Лелеча фортеця», роман «Білий вовк на Чорному шляху» (друга премія конкурсу «Ярославів Вал»), збірка казок «Шуршик В. та інші: казки з Яринчиного саду» (літературні премії «Звук павутинки» та імені Лесі Українки).

Для мене література — це і прихисток душі, і сонячний реактор, який виробляє позитивну енергію, і можливість нагадати людям, що ми — частиночка єдиного цілого організму Природи, що ми живемо на тій же планеті, що й квіти, трави, дерева, птахи і звірі, дихаємо з ними одним повітрям, купаємося під одними дощами і зігріваємося одним сонцем. Вважаю, що дитяча книжка має особливу місію — формувати читача як громадянина своєї Вітчизни і як Людину Всесвіту. Намагаюся писати так.

А загалом мені подобається переходити від поезії до прози, від прози до драматургії, від дитячої тематики до дорослої, від реалістичних сюжетів до фантастики. Якщо прозу можна «виліплювати» зі слова, як скульптор свої творіння з глини, змінювати, переробляти в поті чола, годинами не відриваючись від комп'ютера, то поезія — це особливий стан душі. Без цього стану вона не пишеться. Тут години чорної праці нічого не важать — вірш може виникнути з якоїсь особливої, невагомої, невидимої космічної субстанції сам собою, з'явитися несподівано, як літній дощ, як сонечко з-за хмар, як тонка травинка з-під асфальту. Благословенні хвилини цієї з'яви!

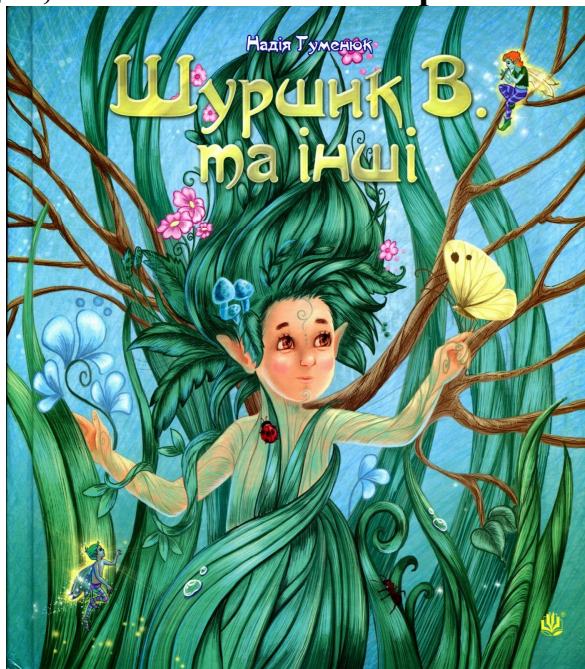
Надія ГУМЕНЮК

Про автора

Надія Гуменюк — член Національної спілки письменників України, заслужений журналіст України. Лауреат літературних премій імені Агатангела Кримського, «Благовіст», імені Олександра Олеся, «Звук павутинки» (імені Віктора Близнеця), імені Родини Косачів, імені Лесі Українки. Переможець всеукраїнських літературних конкурсів «Золотий лелека», «Ярославів Вал», III і IV конкурсів радіопроектів «Відродимо забутий жанр», Національного конкурсу «Краща книга України» (2011, номінація «Світ дитинства»), рейтингу Національної спілки письменників України (2012, номінація «Дитяча література»). Лауреат (2011) та володар спеціальної премії (2013) Міжнародного літературного конкурсу «Коронація слова», лауреат премії Кабінету Міністрів України за літературно-мистецькі твори для дітей та юнацтва 2013 року.

Казковий сад див і загадок

Гуменюк Н. Шуршик В. та інші: казки з Яринчиного саду / Н. Гуменюк ; худож. С. Бялас. — Т : Навч. кн. — Богдан, 2012. — 143 с. : ілюстр.

Як ти бачиш, любий читачу, назва книжки має продовження: казки з Яринчиного саду. Що ж це за такий казковий сад і хто така Яринка?. Яринка — героїня усіх казок книжки. А сад їй подарував дідусь Максим, бо побачив, що Яринці «... подобається і сад, і все, що у ньому росте». Мудрий дідусь у Яринки. Він тільки не попередив онуку, що той сад непростий — це сад див і загадок. Його мешканці мають незвичайні властивості, у ньому відбуваються усілякі чудеса, про які автор — письменниця Надія Гуменюк розповіла у десяти казках збірки. Можливо, з першого разу ти не зможеш зрозуміти

головну думку кожної казки. Не лінуйся, перечитай казку ще раз. Адже у кожній з них закладений глибокий зміст, мораль і правила, дотримуватись яких має кожна людина. А художниця Світлана Бялас майстерно і образно проілюструвала усі ці розповіді.

Отже, перша казка **«Небокрилка»**. Щоранку Яринка вітається з усіма мешканцями саду: яблуньками, горіхом, ягідними кущами, джмеликом, бджілками. Ось і цього дня вона привіталася до усіх-усіх. «І раптом у самому кутку саду, за малинником, Яринка побачила щось сріблясто-блакитне. Воно легенько погойдувалося і випромінювало тихе сяйво. Ніби ранкова зірка упала з неба у смарагдову траву, зачепилася за якусь стеблину, примостилася на ній і погойдується-палахкотить собі. Дівчинка завмерла від несподіванки. Стало трохи лячно. Але цікавість перемогла — Яринка кинулася до того сріблясто-блакитного сяйва». Те сяйво виявилось квіткою з планети Альфалелія. І біля неї був незвичайний птах Хмаркоокій з тієї ж планети. Яринці дуже захотілося зірвати ту квітку Небокрилку в подарунок мамі. Але зробити це вдень їй не вдалося. І ось, коли будинок огорнула сон-дрімота, дівчинка вирішила вночі таки зірвати квітку. Вона, звичайно ж, перелізла через вікно, зіскочила в сад і... вперше побачила його уночі. Дівчинці перехопило подих від того прекрасного видува. Вона відчула, як по її спині побігли дрижаки. До лілеї залишилося три кроки. А далі скоїлось щось незвичайне. **Таке, що Яринка вирішила не руйнувати цю неймовірну красу.** Те «щось» дуже майстерно і точно описала вкінці казки авторка. Мабуть, це трапилось у дитинстві з нею самою.

«Летюча вишенька»

— назва другої казки, вміщеної у збірці. Незвична назва. Правда ж? Де це «бачено», щоб дерева літали. Але ж у казці все можливо. Ось і в цій таке трапилося. А все тому, що Яринка полікувала зламану гілочку Вишеньки, потім ще й порізану гострим склом від викинутої кимось у воду пляшки ногу лелеки Лелька. Зламана

гілочка і порізана нога — це погано. Але якби не ці події, Яринка з Вишенькою не могли б злітати за одну ніч аж у Закарпаття до Рожевої Сакури на вишневий бал у ніч найпишнішого цвітіння. І летіли вони не літаком. Вишенька несла Яринку на своїх гілках через гори. Під час того перельоту відбувся поєдинок із сивою Сніговицею, колючим гірським вітровієм, і гірке розчарування від того, що можна не потрапити на бал, і несподівана зустріч з феєю з казки про Попелюшку, і... щасливий кінець. Але усього цього не було б, **якби не щире співпереживання і вірна дружба.**

Чи доводилося тобі коли-небудь зустрічатися з Горіховим чоловічком? Чи відомо тобі, чим він займається, де живе і що вміє? І яку важливу роботу виконує? Мабуть, що ні. А от, коли ти прочитаєш казку

«Горіховий чоловічок», то обов'язково захочеш познайомитися з ним. Хоча це тобі навряд чи вдасться, бо живе цей чоловічок на самому вершечку високого горіхового дерева в чарівному Яринчиному саду. І виконує дуже важливу роботу: охороняє будинок і садок від грому і блискавки. А ще він чарівник. Той чоловічок такий малий, що поміщається в горіховій шкарлупі — це його будиночок. До зустрічі з ним Яринка дуже боялася грози.

Удвох їм довелося пережити усілякі небезпечні пригоди: вони ледь не потонули у воді, їх хотіла з'їсти здоровенна зелена бульката жаба, потім чорнокрила ворона. Згодом горіховий будиночок, у якому були чоловічок і Яринка, затягнув у свою нору злий щур. Але все закінчилося добре. Яринка запропонувала Горіховому чоловічкові тепле житло у своїй скриньці. А чоловічок попрохав Яринку залишитися маленькою і жити в горіховій шкаралупці. Але хіба це правильно: дівчинці бути весь час маленькою і ніколи не вирости? А Горіховому чоловічку залишити дім і сад напризволяще? Ні, неправильно. Тому чоловічок знову став вартувати грозу, а дівчинка побігла в свій дім. ***Адже у кожного на землі своя роль і своє місце.*** З того часу Яринка перестала боятися грози, бо знала, що маленький Горіховий чоловічок справно виконує свою роботу і ***«...в природі не порушиться порядок, який ще називають гармонією».***

Звуки в саду. Їх безліч, вони різні. Асе усі разом створюють одну величну мелодію, без якої ніяк не можна. «Бо що це за сад, якщо в ньому не шурхотять мете-лики і цвіркунці, бабки і зелені коники-стрибунці, ящірки та

їжаки, не шарудить трава? Що б то був за сад, якби в ньому стояла мертва тиша? Таке навіть уявити неможливо. У казці про головного мешканця саду «Шуршик В.» розповідається про тих, хто створює і як з'являються шурхотливі звуки в Яринчиному саду. А головне — для чого? Для чого метелик своїм шурхотом покращує настрої квіткам ірисці та півонії, для чого ящірка своїм шурхотом піднімає травинки, чому їжачок прогнав від солов'їного гнізда зміючку, для чого Вітерець визволив хмари з полону Суховія. У тому спільному шурхотливому оркестрі *кожен із них виконує своє завдання. І всі вони однаково важливі.* А диригує цим оркестром Шуршик Великий, який живе у вулику, і до якого в гості на чай навідується Яринчин дідусь Максим. От тільки побачити, як це відбувається, можуть далеко не всі. Навіть сестра дідуся Максима — Орія, яка молодша від нього на сім років, цього не бачить. А от Яринка побачила. Зможеш побачити і ти, якщо вмієш уявляти і фантазувати.

Якось наша героїня побачила в саду малопомітну квітку, яка нікого не дивувала ні пишністю, ні вродою, ні запахом. «Мабуть, самосійка,

бур'янина», — вирішили сестрички Яринка з Даринкою. І... помилилися. **Бо виявилася та квітка чарівною і неповторною. Як і усе на світі «...кожна тварина і кожна людина».** Про це наступна казка **«Про козака Ярка і Яринку-Живинку.** Це казка у казці. Тільки мова йде про іншу дівчинку — молоду Яринку князівну. А Живинкою її прозвали за те, що князівна була доброю до людей і рослин, знала «... яку велику і добру силу мають у собі ці найніжніші і найтендітніші мешканці Землі», лікувала усіх хворих. За це її і викрала, як годиться у казках, сучасна нечиста сила Горгона-Радіона. А ще є в цій казці відомий тобі Чахлик Невмирущий. Тільки ж він дуже давній герой казок. То поки дожив до цієї казки — став таким старим та немичним і перетворився на Пчихлика Вмирущого, хоча і продовжує робити капості. Є тут і Чорний Бурдибон — великий любитель золота та діамантів. Він літає верхи на вогненному триголовому драконі, живе в кам'яній горі, де на нього працює триста бранців козаків. І з усіма цими злими силами потрібно упоратися героєві казки — молодому козакові Яркові. Пчихлика та Бурдибона він переміг за допомогою живильної води. Зрадив від того, бо **«від добрих справ завжди на серці радісно».** А от на боротьбу з невидимою Горгоною-Радіоною води вже не вистачило. Хто ж переможе в цьому смертельному двобої? Та на те і казка, щоб добро перемагало зло. І прийшла та поміч від тієї непоказної квітки з чарівного Яринчиного саду.

Пам'ятаєш, любий читачу, в першій казці у Яринчиному саду росла небесна квітка Небокрилка. Відлітаючи на свою планету, вона залишила в подарунок дівчинці блакитну ромашку з незвичайними властивос-

тями. Наприклад, ця квітка може робити людей невидимими. Та головне те, що «... віночок її пелюсток — це часове казкове коло, кожна пелюстка — якась казка, а стрілочка у пірамідці (серединці) — ключик до неї. Власне кажучи, це вже й зовсім не казка, а чарівний казково-часовий компас», у круговерть якого потрапили Яринка з братом Ярчиком у казці **«Про козацьку шаблю і чарівну сопілку»**. Одна за одною, смикаючи пелюстки ромашки, дітям довелося пережити низку різних пригод, часом страшних і жахливих, часом радісних і бажаних. Зустрітися з динозавром, Бабою Ягою Кістяною Ногою, жорстокими загарбниками напівлюдьми-напівворонами, а також з козаком Ярком та Яринкою-Живинкою. І добре діло вони встигли зробити — визволити з полону бранців. Але яка дивина — усі ці події відбувалися в різних казках, у різний час, але на одному місці — в чарівному Яринчиному саду. До речі, звільнені з полону люди запропонували дітям залишитися з ними у їхній казці. Але Яринка з Ярчиком відмовилися. Як ти думаєш, чому? *Мабуть тому, що кращого місця, ніж Батьківщина, ніде не можна відшукати.*

Наступна казка має назву **«Золотий Равлик»**. Це детективна історія про пошуки равликової хатки. Так-так, саме хатинки-мушлі, у якій живе равлик. Тільки у цій казці він був Золотим Равликом, *бо мав золоте серце і добру душу*. Так його називали усі мешканці саду. І лише Яринка кликала його Мандрулькою, бо він дуже любив мандрувати садом. Опромінюючи сад, хатка равлика завжди блищала від роси на вранішньому сонці. А ще *«... равлик для кожного мешканця саду знаходив гарне слово, і в кожного, хто зустрічався з ним на*

світанку, потім весь день був гарний настрій». Усі любили равлика. Але сталося так, що хатка Мандрульки зникла. Це навіть уявити страшно, бо без своєї захисної мушлі равлик на сонці пропаде. Але як розшукати хатку? Сад великий, трава густа, і ніхто не знає де мушля. Але ж є одна обнадійлива обставина — Яринка знає мову мешканців саду. І розпочалися пошуки: Шуршик Великий, детективне агентство «Зелена ящірка», Яринка — всі кинулися врізнобіч на пошуки мушлі. Як відомо, коли за справу взятися гуртом, усе складається добре. Знайшлася і вкрадена равликова хатка, звичайнісінька мушля, у якій він був Золотим Равликом. Здогадайся, чому?

У Яринчиному саду живий світ так само розмаїтий, як і в людському суспільстві. У ньому живуть різні дорослі тварини, які виконують свою роботу. Живуть і їхні діти — маленькі тваринки, які ще тільки вчаться — кожен своєї справи. Живе серед них і колонія цвіркунів. Який же без них сад літніми вечорами! Головна їхня робота, звичайно ж, грати на скрипках. Цьому вони вчаться у пана Скрипальського, вчителя школи обдарованих цвіркунів. Головний герой однойменної казки «**Білий Цвіркунець**» — не найкращий учень цієї школи. І не тому, що йому клишоногий ведмідь на вухо наступив, чи в нього равликові мушлі замість вух. «Є у нього і слух, і голос, і грати на своїй скрипочці він уміє... Але хіба ж він винен, що понад усе любить малювати? І хіба винен, що народився білим, а не таким, як усі цвіркуни?». Коли Цвіркунець малює, ***в нього душа співає, бо цю роботу він любить понад усе***. Через те в його зошиті для нот замість нот з'являються

малюнки. Наприклад, квітів ірисів, що аж палахкотять на папері. А може він не справжній Цвіркун? Навіть такі думки лізуть у голову Білому від того бажання малювати. І ось одного разу його малюнки побачила Яринка, теж любителька помалювати. І доручила Білому Цвіркунові дуже відповідальну роботу в своєму барвистому саду. Здогадайся, яку?

«Істота була схожою на їжачка. Але замість колючок мала блискучі довгі чорні кучері, що спереду спадали на круглі, сині-сині, наче квіточки-незабудки, очі, а ззаду утворювали блискучий чорний шлейф, що прикривав синю камізельку, бузкові штанці-бриджі і тягнувся по траві». Це істота з казки «**Трямзик Тринадцятий**». А насправді, він зовсім з іншої казки. А в Яринчин сад потрапив випадково. У тій казці Трямзика запевнили, що він справжній страшко, йому не можна показуватися на очі, щоб не злякалися. Він ще й бубнилку сам про себе склав:

Трям-тарям-барбос-брюлі.
Найстряшніший на землі.
Трям-тарям-коза-пенсне.
Всі злякалися мене.

Та, судячи з опису, Трямзик зовсім «... не страшко, а навіть дуже симпатичний, веселий і трішечки смішний». Ще й який працелюбний! За ніч усі яблука-падалки у саду до гілок поприв'язував. За його вдачу королева Хмурільда з його казки переконала Трямзика, що він потворний. Але мешканці Яринчиного саду *сказали йому всю правду про нього, допомогли повірити у себе і в свої сили*. І Трямзик склав про себе іншу бубнилку:

Трям-тарям-жако-трико.
Я ніякий не стряшко.
Трям-тарям-пальто-манто.
Не ховається ніхто.

І ось остання казка зі збірки. Вона називається **«Бутсик і Файлик у країні Трямзянії»**. Дія в казці відбувається не у чарівному Яринчиному саду, де панує добро і гармонія, а у тій казці, звідки Трямзик Тринадцятий. Тут усіма справами заправляє похмура і зла королева Хмурільда. У неї є помічники. Усі, як один злі, заздрісні, брехливі і ледачі. Втім, королеві вони ніколи не суперечать. Хмурільда мріє перетворити Яринчин сад на камінь. Це може статися тільки тоді, коли дівчинка зречеться свого чудового саду. Але це навіть уявляти не хочеться. Адже і ти, любий читачу, також полюбив цей сад, його мешканців, тобі сподобалося усе, що в ньому відбувалося, і навіть те, що ще може там статися. Здається, що у цій казці зло неможливо перемогти. Але так лише здається. Адже Яринка не одна. З нею Бутсик, Файлик, а головне — тисячі трямзиків, які хочуть урятувати свою Трямзянію від зла і несправедливості. Недаремно ж у Яринчиному саду говорять: ***«Хто шукає, той знаходить, хто бореться, той перемагає»***.

Список книжок, рекомендованих для читання

Боні і підземна ріка : оповідання / Н. Гуменюк ; худож. А. Кача-новський. — Луцьк : Волин. облас. друк, 2007. — 60 с. : ілюстр.

Буслик хоче до Світязя : вірші, казки, оповід. про Волинь / Н. Гуменюк ; худож. оформ. Т. Й. Кравченко. — Луцьк : Твердиня, 2010. — 63 с. : ілюстр.

Веселка для веселика : казка, вірші, скоромовки, загадки / Н. Гуменюк ; худож. О. Качановський. — Луцьк : Надстир'я, 2001. — 31 с. : ілюстр.

Де гуляє крокотам? : вірші, казки, шаради / Н. Гуменюк ; худож. О. Качановський. — Луцьк : Надстир'я, 2003. — 31 с. : ілюстр.

Зайчик полем чеберяє : колискові, забавлянки, лічилки, жмурилки, мирилки / Н. Гуменюк ; худож. Т. Кравченко. — Луцьк : Волин. облас. друк, 2006. — 15 с. : ілюстр.

Зустріч на Босому мосту / Н. Гуменюк ; худож. Н. Клочкова. — К. : Грані-Т, 2009. — 183 с. : ілюстр. — (Сучасна дитяча проза).

Котилася писанка : вірші – писанки для дітей / Н. Гуменюк ; мал. О. Лой [та ін.]. — Луцьк : Надстир'я, 2004 — 28 с. : ілюстр.

Святвечір : пісні для дітей / Н. Гуменюк ; музика М. Ведмедері. — Т. : Підруч. і посіб., 2003. — 25 с. : ілюстр.

Силует на вежі : оповід. для дітей / Н. Гуменюк ; худож. А. Гупало. — Луцьк : Твердиня, 2006. — 35 с. : ілюстр.

Таємниця Княжої гори / Н. Гуменюк ; худож. М. Німенко. — К. : Грані-Т, 187 с. : ілюстр.

Чапики-чалapiки : вірші / Н. Гуменюк ; худож. Г. Тарасенко. — Луцьк : Надстир'я, 1999. — 25 с. : ілюстр.

Чупакабра і чотири «мушкетери» : повість / Н. Гуменюк ; худож. О. Кузнецова. — К. : Грані-Т, 2013. — 190 с. : ілюстр. — (Сучасна дитяча проза).

Яка мама в крокотама : вірші / Н. Гуменюк ; мал. О. Кача-новського. — Луцьк : Волин. облас. друк, 2008. — 28 с. : ілюстр.

Зміст

1. Дорогий маленький читачу!.....	3
2. Автобіографія.....	4
3. Казковий сад див і загадок.....	15
4. Список книжок, рекомендованих для читання.....	25

Бібліографічна пам'ятка
для читачів-учнів молодшого та
середнього шкільного віку

Письменниця Надія Гуменюк
та її казковий сад див і загадок

Автор-упорядник:
ГАЗАМАН Наталія Олександрівна

Редактор: Полисаєва В. Я.
Комп'ютерна верстка: Кійко Н. М.

Підписано до друку 07.06.2014 р.
Зам. № 12. Тираж 85 прим.

Видавець та виготовлювач:
НБУ для дітей
Вул. Баумана, 60, м. Київ, 03190
Тел/факс. 400-65-87, тел. 400-05-01, 400-70-91
<http://www.chl.kiev.ua>
mail: library@chl.kiev.ua